

hîn (Dımaşk 1340, 1943). Hıristiyanlığa reddiye türünde bir eser olup hakkında bir tanıtım yazısı yayımlanmıştır (Luvîs Şeyho, "Kitâbü Kenzî'l-berâhîn", *el-Meşriq*, XXIII/1 [Beyrut 1925], s. 554-555; krş. Brockelmann, III, 436). 6. *Tuhfetü'r-râğibîn fi ħasmi'l-cedel beyne'l-İslâm ve'l-mübeşşirîn* (Dımaşk, ts.). 7. *en-Nehcü'l-ka-dîm fi'r-red 'alâ mâ câ'e fi risâleteyi'l-ħaq ve ħitâbin kerîm* (Dımaşk, ts.). Serkîs tarafından tanıtilen bu iki risâle de misyonerlerin faaliyetlerine reddiye olarak kalem almıştır (*Câmi'u't-teşânîfi'l-ħadişe*, I, 86, 97). Sââtî'nin *el-Maħşadü'l-vaħîd li-ikrârî'l-ħasım bi't-tevhîd* adlı bir eserinin daha bulunduğu kaydedilmektedir (Kehhâle, I, 229; İbrâhim b. Abdullah el-Hâzîmî, II, 582).

BİBLİYOGRAFYA :

Serkîs, *Mu'cem*, I, 995; a.mlf., *Câmi'u't-teşânîfi'l-ħadişe*, Beyrut 1993, I, 71 (nr. 599), 84 (nr. 733), 85 (nr. 738), 86 (nr. 748), 93 (nr. 818), 97 (nr. 855); Brockelmann, *GAL Suppl.*, III, 384, 436; Nüveyhiz, *Mu'cemü'l-müfessirîn*, I, 55; Abdülkâdir Ayyâş, *Mu'cemü'l-mü'ellifîne's-Süriyyîn fi'l-ķarnî'l-İşrîn*, Dımaşk 1405/1985, s. 235; Zirikî, *el-A'İlâm* (Fethullah), I, 197; M. Abdülatîf Sâlih el-Ferfûr, *A'lâmü Dımaşk*, Dımaşk 1408/1987, I, 19; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, Beyrut 1414/1993, I, 229; İbrâhim b. Abdullah el-Hâzîmî, *Mevsû'atü a'lâmî'l-ķarnî'r-râbî' 'aşer ve'l-ħamîs 'aşer el-ħicrî fi'l-İlâmî'l-'Arabî ve'l-İslâmî*, Riyad 1419, II, 582; L. Şeyho, "Kitâbü Kenzî'l-berâhîn", *el-Meşriq*, XXIII/1, Beyrut 1925, s. 554-555; M. K., "el-Maħbû'âtü'l-cedîde", *MMİAdm.*, I/1 (1339/1921), s. 49-50.

MUHAMMED ARUÇI

SA'B b. CESSÂME

(الصعب بن جثامة)

es-Sa'b b. Cessâme b. Kays
el-Kinânî el-Leysî
(ö. 25/646 [?])

Sahâbî.

Babasının adı bazı kaynaklarda Yezîd veya Ali yahut Vehb (Zeheb) olarak da geçer. Annesi Ebû Süfyân'ın kız kardeşi Zeyneb veya Fâhite olup sahâbeden Muhallim b. Cessâme de kardeşidir. Fîcâr savaşlarında Kureys'i desteklemek üzere onlarla anlaşma yapan ve Ehâbiş diye anılan Benî Bekr kabileleri arasında onun kabilesi Benî Leys de vardı. Hz. Peygamber devrinde önemli olaylara katıldı. Mekke'den Medine'ye hicret edince Resûl-i Ekrem onu Avf b. Mâlik'le kardeş yaptı; bu iki kardeşin birbirini çok sevdiği nakledilir (İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 427). Avf b. Mâlik'le Ebû'd-Derdâ'nın kardeş yapıldığına dair rivayetler de vardır. Resûlullah hac esnasında Medine civarındaki Ebvâ veya Veddan'da bulunduğu sı-

rada Sa'b avladığı vahşi bir eşeği (veya vahşi eşek etini) ona hediye etmek istedi, fakat Hz. Peygamber bunu kabul etmedi, onun buna üzülüşünü görünce de hediyeyi ihtarlı olduğu için kabul etmediğini söyledi (Buhârî, "Cezâ'ü's-şayd", 6, "Hibe", 6; Müslim, "Hac", 50-55). Resûl-i Ekrem'in Sa'b'ın Huneyn Gazvesi'nde gösterdiği yiğitliği övdüğü rivayet edilmektedir (a.g.e., a.y.).

Hz. Peygamber'in vefatından sonra Veddan'a veya Ebvâ'ya yerleşen Sa'b, İstahr (23/644) ve İran fethlerinde bulundu. Mürsel bir senedle rivayet edildiğine göre İstahr'ın fethi sırasında biri, "Deccâl çıktı!" diye bağırmış, Sa'b duruma müdahale ederek bunun doğru olmadığını söylemiş ve Resûl-i Ekrem'in, deccâlin ancak insanların onun adını artık anmadığı ve minberlerde ondan söz edilmediği zaman ortaya çıkacağına dair sözlerini bizzat kendisinden dinlediğini belirtmiştir (*Müsned*, IV, 72). Sa'b'ın Hz. Ebû Bekir devrinde vefat ettiği kaydedilmekteyse de bu olay ve Fesevî ile İbn Hacer el-Askalânî'nin açıklamaları, onun Hz. Ömer döneminin son yıllarında veya Hz. Osman devrinde muhtemelen 25 yılında (646) öldüğünü göstermektedir. Sa'b b. Cessâme'nin rivayetleri *Kütüb-i Tis'a'da* (Wensinck, VIII, 124) ve diğer hadis kitaplarında yer almış olup daha çok Abdullah b. Abbas aracılığıyla kaynaklara geçen rivayetleri toplu olarak Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'inde bulunmaktadır (IV, 37-38, 71-73). Ondan rivayete bulunan Şüreyh b. Ubeyd el-Hadramî'nin kendisiyle görüşmediği zikredilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, IV, 37-38, 71-73; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, IV, 322; Fesevî, *el-Ma'rife ve't-târîh*, III, 309; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerħ ve't-ta'dil*, IV, 450; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* (nşr. Hamdî Abdülmeccid es-Seleff), Kahire 1405/1985, VIII, 81-89; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 181; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, II, 198; III, 496-498; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, III, 20; Mizî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XII, 166-167; Zehebî, *Tecrîdü esmâ'i's-şahâbe*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rife), I, 265; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), III, 426-427; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, IV, 421-422; Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 124.

MİRZA TOKPINAR

SABÂ

(صبا)

Türk müzikisinde
bir birleşik makam.

Seydî'nin *el-Matla*'ında terkipler arasında zikrettiği sabâ makamı düğâh perdesinde karar eden makamlardan olup seyir özelliği çıkıcı veya çıkıcı-inicidir. Sabâ ma-

kamının dizisi, çârgâh perdesindeki zirgüleli hicaz dizisine yerinde yani düğâh perdesindeki sabâ dörtlüsünün eklenmesinden meydana gelmiştir. Sabâ dörtlüsü kendi yeri olan düğâh perdesinde KSS aralıklarıyla sıralanan düğâh, segâh, çârgâh ve hicaz perdelerinden meydana gelen 18 komalık bir "eksik dörtlü" olup sabâ makamı düğâh perdesinde bu dörtlü (çeşni) ile karar eder.

Bu eksik dörtlünün tam dörtlü olma ihtiyacından dolayı bu dörtlünün 4. sesi olan hicaz perdesi (bakiye bemollü re) seyir sırasında 2-2,5 koma kadar daha dik (ince) basılır. Rauf Yektâ Bey bu konuya dikkat çekerek çârgâh ile bu dikleşmiş hicaz perdesinin arasının 12/11 oranında olması gerektiğini belirtmiştir. Bu oran da söz konusu re bemollü 4 değil 2,5 komalık bir pestlikle basılması gerektiğini göstermektedir. Ancak buna benzer bazı makamlardaki ses ihtiyacını pek de karşılayamayan Arel-Ezgi nazariyatında bu perdeyi gösterecek bir değiştirme işareti (bemol) olmadığı için notada bakiye bemollü ile yazılmasına rağmen icrada bu perde ifade edilen oranda daha dikçe basılır. Sabâ makamında benzer bir özellik, çârgâhtaki zirgüleli hicaz dizisinin 6. sesi olan şehnaz perdesi (bakiye bemollü la) için de söz konusudur. Fakat bu perde seyir sırasında bazan şehnaz (bakiye bemollü) değil dik şehnaz (koma bemollü) olarak basılır. Bunun sonucunda çârgâhtaki zirgüleli hicaz dizisi de değişmiş olur. Bu perdenin bazan bu şekilde dik şehnaz olarak basılmasının üç sebebi olabilir.

1. Çârgâh perdesi üzerinde bulunan zirgüleli hicaz dizisi değişip uzzâl dizisi haline gelmiş ve bu dizinin bir kısmı, yani dik şehnaz perdesine kadar olan kısmı kullanılmıştır. "Çârgâh perdesinde uzzâl dizisinin bir kısmı" diye belirtilmesinin sebebi ise şudur: Böyle bir dizide dik şehnaz perdesinin arkasından sünbüle (küçük mücenneb bemollü si) perdesinin gelmesi gerekir, fakat hiçbir sabâ eserin tiz tarafında bu per-